

Намрин тэрэнд—өөдэн агротехник

Мана республикнн колхозмудар болн совхозмудар намрин тэрэн көтлөрч орм ээлнэ. Намрин тэрэн буудяд чигн, малн хотд чигн тэргднэ. Намрин тэрэнэ цагган буудя хот-хоолин гол культур болджана.

Талдан цуг культурмуд дунд намрин тэрэнэ цагган буудя хамгин ик ургэцин культур болдг. Нам хур-чиг татг хамгин му джилин бийдн пард хагьлгдсн газрар тэргдсн намрин цагган тэрэн наадк культурмудас ик ургэц өгнэ.

Намрин цагган буудя тэрдг республикнн цуг райодар цагган тэрэнэ ургэц, намрин хар тэрэнэ, хаврин тэрэнэ цагган буудян болн ичмэнэ ургэцас даву болна. Намрин цагган тэрэнэ ургэцн ик болдг болв чигн, республикнн кесг колхозмуд болн совхозмуд эн культурт сэн оньган тэвхш. Приозерн района совхозмуд болн бас тедү мет Сарпинск района зарм колхозмуд болн совхозмуд намрин цагган тэрэ тэрхш.

Намрин цагган тэрэн эн райодар чигн ик ургэц өгдгиг дамшилт үзүлджэнэ. Улгүрн, эн джилд Сарпинск района «Степной» совхозд намрин хар тэрэнэ болн хаврин цагган тэрэнэ гектар болгьнас 10-д центнер ургэц авгдсн, бас тиим газр-усна бээдлд тэргдсн намрин цагган буудя болхла, гектар болгьнасн 15 центнер буудя өглэ. Эн района «40 лет Октября» колхозд намрин хар тэрэнэ болн хаврин цагган тэрэнэ гектар болгьнас 6-7 центнер буудя авгла, намрин цагган тэрэн болхла 9-д центнер өглэ. Талдан райодар намрин тэрэнэ цагган буудя улм ик ургэц өгнэ.

Цуг эн тоот намрин цагган тэрэ тэрлгэнд ик оньг тэвгдх зөвтэн тускар келдженэ. Намрин тэрэнэ культурмудин сэн —эди намрин болн үвлин чиг икэр олзлад, халун ганьгас урд болдгт баянэ.

Агротехническ заавр-зокалгг дигтн күйхчн

Намрин тэрэнэ культурмудин ик ургэц авхин төлэ, баян газр-усна бээдллэ ирлцнхгүгээр түрүн нүүрин агротехник орулдж эдлх кергтэ. Эртэр хагьлгдсн цевр болн хар пар газрар тэргдсн намрин тэрэнэ культурмуд хамгин ик ургэц өгдгиг колхозмудин болн совхозмудин олн джилэ дамшилт үзүлджэнэ. Чикэр белдгдсн пар газр тэрэнэ газрт чиг болн шимтэ веществ хоршах эв-аргь өгнэ, дакад тэрэнд хорлтта өвснлэ ноолдхд бас йилгээн чинртэ болна.

Болв эртэр хагьлгдсн цевр болн хар пар газр тэрэнэ ургэцд ик нилчтэ болв чигн, республикнн кесг райодар агротехническ эркн чинртэ эн керг-үүлдврт сэн оньг тэвгдхш. Эн намр ут-туршдан 260 миньг шаху гектар тэрэн тэргдхмн, эднэс зугл 65 миньг гар гектар тэрэн пар газрар тэргдхмн. Дакад эн пар газрин зөвэр хувнь асрмдж татун учрар цевр биш.

Намрин тэрэнд газр белдлгн нег үлү муугьар Сарпинск. Целинн болн Приозерн райодар кегддж йовна. Парт газр хагьлг цагт эн райод техникэн саянэр олзлгго, пар хагьллгьна зурагган күцэджд чадсн уга билэ, тегэд эн учрар ода Сарпинск район намрин тэрэнэ зуг 17 процентинь пар газрар тэрхмн, Целинн — 28 процентинь, Приозерн—2 процентинь пар газрар тэрхмн.

Тегэд эн джилд намрин тэрэнэ зөвэр хувнь намрар хагьлгдсн газрар, эс гидж эрдни-шишэн хөөн дисковой луциль-никэр семлдж эд-бод кегдсн газрар тэргдхмн. Намрин газр хагьллгн болн терүг семлдж белдлгн, намрин тэрэ тэрхэс 10-12 өдр эртэр төгсгдх зөвтэ. Болв республикнн кесг райодар намрин тэрэнд газр хагьлдж белдлгн оратдж йовна. Намрин тэрэнэ газр белдлгнэ зурагган 30 процент күцэсн—Сарпинск, 25 процент күцэсн—Целинн, 15 процент күцэсн—Приозерн райод намрин тэрэнд газр белдлггэрн бас үлдж йовна.

Республикнн кесг райодар намрин тэрэнэ газр хагьлдж белдлгн му чинртэгээр кегдженэ. Газр хагьсун учрар, хагьлчксн газр ик-ик моголцгта болна; ним хагьлариг эд-бод кедж белдхлэрн, шүдтэ катокар давталх кергтэ. Катокиг плугта нег агрегат кедж хагьлн йовдж давталхла кергт сэн болхмн. Газр тегшлдж давталлгьна көдлмш, тэрэн тэргдснэ хөөнн чигн кегдх зөвтэ. Энн газрин өрин чигиг деегшэн татад, тэрэнд теджэл өгнэ. Колхоз болн совхоз болгьнар намрин тэрэнэ газр белдлгэнд шүдтэ каток олзлггн — агротехническ заавр-зокалин эркн некрн болх зөвтэ.

Мана республикнн газр-усна бээдлд намрин тэрэнэ культуриг эрдни-шишэн болн пропашиной талдан чигн культурин хөөтк газрар, энүг хагьлвр угагьар шуд семлдж тэрэд, сэн ургэц авч болхиг сүл джилмүдин дамшилт үзүлджэнэ.

Тэрэнэ сан экн — йилггч чинртэ

Намрин тэрэнэ ук ургэц авлгэнд, тэрэнэ сэн экн йилггч чинртэ болдг. Тэрхин төлэ зугл цевр, өөдэн гарцта, кондицин чинртэ буудян экн олзлгдх зөвтэ. Тэрхэс урд тэрэнэ цуг экн цеврлгдэд, кондицин чинрн буудя шиндждж халалггнэ лабораторт халалгдх зөвтэ.

Болв тэрэнэ экнэ буудя белдлгн делгүдэн саянэр кегддж йовхш. Улгүрн. Элст балгьсна Ленинэ нертэ колхозд экнэ буудя муугьар хадгьсна ашд чинрэн геечксн баянэ.

«Страна Советов» болн «Полетарская победа» болн «Полетарская победа» колхозмудар райсемхозин сортовой буудя белдлгн бас муугьар кегдженэ. Эн колхозмуд намрин колхозмудин болн совхозмудин төлэ сэн экнэ буудя ургэц гьгах зөвтэ, болв эди буудян экн цеврлдж, чинрнн буудян лүлджэхш.

Яшалтинск района «Полетарская победа» колхозин тэрэнэ экнэ миньгн центнер буудян миньгн центнерн чинрн болдж гарв. Бас эн райод «Новый мир» колхозд 10 центнер буудян экн бас миньгн центнер чинрн болдж гарв. Яшалтинск райогьар ут-туршдан 6 миньгн 600 центнер буудян экн кондицин чинрн баянэ.

Западн района колхозмудар болн совхозмудар тэрэнэ экнэ буудя белдлгн му шэр кегддж йовна. Районганчхн «Южный» совхозд нэ буудя бел кегдэд уга өгнэ, района наадк эдл-аху болхла, экнэ буудян гар болн кондицин чинрн халалгдэд бел кегдсн баянэ.

Сарпинск районд ут-туршдан 11 миньгн 700 центнер буудян экн шүүджд халалгднэс, 3 миньгн 800 центнер буудян экн кондицин чинрн ирлцдждэхш. Эн района зарм эдл-ахус, үлгүрн «Путь Ленина» колхоз ахта ода буудян экн уга баянэ. Эн районту-дундсиг түргэр уурууд ахр болзгт буудян экн болджд авх кергтэ.

Намрин культурин сэн болзгт тэрхмн

Намрин тэрэнэ культурин сэн таалта болзгт тэрлггн тэрэнэ ургэцд бас ик чинрн болдг. Намрин тэрэг цагт ладжд тэрх кергтэ. Дегд тэрлггн эс гидж оратдж тэрлгн ургэцд му уршган үзүлнэ. Тэрэнэ хамгин сэн таалнь — чиг иктэ газр, гидж хурин хөөтк цаг болдг. Кемрджэн газрт чиг уга болхла, эс гидж эн дегд багь болхла, тэрлггнэ. цагиг саян шиндждлдж, кинэнэр халал батлдж авх кергтэ. Эдлг болгэнд кезэ болн ямар учаскд ягьдж тэрлггнэ риг тус-тусн тодрхагьар ладжд, диглх кергтэ.

Намрар ичмэ тэрлггнэ болзгт онц оньган тэвх кергтэ. Намрар тэрх ичмэг, эн буудян үвл ирхэс урд эс болдг болдгар тэрх кергтэ.

Ода намрин тэрэ тэрэнэ сэн гисн болзгт ирчксн баянэ. Газр белдлггн, тэрэнэ белдлггн түргэр төгсгднэ намрин тэрэг өөдэн агротехническ чинртэгээр кех кергтэ.

Агроном А. ПШЕНИЧНЫЙ.